

Nr 195.

Av herr **Lindhagen**, om den stora arrendatorsklassens tryggande och frigörelse samt de talrika ofullständiga jordbrukens komplettering med tilläggsjord genom lag.

Den väldiga mindre arrendatorsklassen, suckande under enskilda jordmonopol, härskaran av ofullständiga jordbruk i följd av jorddelningslagarnas och förrättningsmäns försummelse, den jordlösa efter jord hungrande lantbefolkningen, alla sakna erforderliga ankarfästen och leva på de i staten mäktiges och de enskilda jordmonopolens nåd.

Bondeförbundets ordförande har nu både såsom statsminister och jordbruksminister avgivit Bragelöften att taga sig an detta hemlösa folk och komma till det med möjligheter till självförsörjning ur jorden. Detta kan dock ej ske rättvist, lägligt och alltomfattande, om ej land bygges även med lag, såsom våra fäder ville ha det.

Trontalet och statsverkspropositionen för året sakna emellertid fortfarande varje ansats till framryckning mot jordfrågans lagvägar. Norrlandslagstiftningen efterlyser denna fulländning av verket. Påminnelserna av den patriarkaliska högerns och liberalismens stora majoritet i Norrlandskommittén samt av socialdemokratiens och liberalismens stora majoritet i jordkommissionen om denna framfärd i välfärdspolitiken ligga ännu obeaktade av regeringsmakten eller med andra ord av en på den punkten väl svag regering. Trettiofem långa år ha förflutit i kamp och tryckningskostnader mot ett sådant styrelsesätt.

Det må nu vädjas till jordbruksminister Bramstorp att gå till grunden med sina tacknämliga Bragelöften till det glömda jordfolket. Då komma med visshet även den huvudsakliga industriella socialdemokratiens representanter i statsrådet att följa honom. Endast på denna väg kunna Bramstorps nämnda löften slå i spann. Var säker om det, herr statsråd.

Det är heller icke något orimligt, som begäres. Rörligt kapital och inkomst konfiskeras ju utan gottgörelse genom extra beskattning för arbetslöshetens bekämpande med flera omistliga behov. Här gäller det endast en lagstiftning, som kan vara till hands att evolutionsvis framtinga överenskommelser om ovannämnda frigörelser av jord, och detta, märk väl, mot ersättning.

Humoristiskt är att åse, hur statsverkspropositionen vrider sig som en mask i myrstack inför det redan inom Norrlandskommittén uppfiskade problemet om en komplettering av ofullständiga jordbruk med tilläggsjord, ett

problem, som även regeringsmakten, representerad av dåvarande jordbruksminister von Stockenström, år 1928 förklarade vara av stor vikt för staten.

Budgeten kommer nu med ytterligare nya anslag för att förbättra de ofullständiga jordbrukens ofullständiga jord med stenbrytning och varjehanda annat. Ja, även med hjälp till nyodling, ehuru dessa jordbrukskarakteristik övervägande och icke minst i Norrland utmärker sig just för frånvaro av avsevärd odlingsbar mark. Med detta *camouflage*, i och för sig gärna välkommet, söker man fördölja för sig själv och andra huvudsaken, nämligen tilläggsjorden.

Helt nya självförsörjande jordbruk, kallade arrendejordbruk ihåggkommas. För jordtilldelning ställes dock till buds endast kronojord samt här och där eventuellt på måfå inköpt privatjord.

Man kan ju, såsom skedde med bland annat den norrländska förbudslagen och andra kompletterande Norrlandslagar, börja med det *nordliga Sveriges industriella jordmonopol*, utövat av skogbolag och i viss mån av enskilda skogsspekulanter. Det gäller ju där återförvärv i smått av kronojord, som skänkts till jordbruket, men av förbiseende råkat i andra händer för de billigaste penningar. Här skulle till och med kunna i många fall ifrågasättas en ringa reduktion — den bleve blott en småsak i uppoffringar emot de ofantliga vinningar, som detta förbiseende förlänat skogsindustrien, varom förbluffande siffror kunna inhämtas ur min särskilda reservation och utredning till Norrlandskommitténs betänkande band 1. Bland annat får hänvisas till exemplet sid. 370 och andra lagutskottets utlåtande nr 30 år 1936 (sid. 82—83), där hemmanet Grubban nr 1 om 2 öresland i Ytterhogdals socken i Jämtland »blott är ett exempel bland tusenden». Av 66 R:dr 32 sk. banko blev i nämnda fall miljoner.

*

Tillika hänvisas till de otaliga framställningarna sedan seklets början från jordkommissioner, motionärer och reservanter i den sociala jordfrågans lagvägar och särskilt om det i tiden närmast liggande nämligen:

dels min *motion I: 8* år 1936 om jordfrågans lagvägar i allmänhet och mitt *historiskt utredande yttrande* därom i andra lagutskottets betänkande nr 30 år 1936 över bl. a. nämnda motion (reservation beträffande utlåtandet i dess helhet sid. 69—88 och i detaljer sid. 89 samt 93—100);

dels min *motion I: 303* år 1936 i anledning av äskandet i punkt 127 i statsverkspropositionen och proposition nr 46 om jordanskaffningsverksamhet inom Västerbottens och Norrbottens län jämte min reservation till sammansatta andra lag- och jordbruksutskottets utlåtande nr 1 i detta ärende (reservation sid. 20—25).

*

Sedan regeringen efter jordkommissionens upplösning (se sid. 75—79 i andra lagutskottets utlåtande nr 30 år 1936) tillsatt bl. a. år 1925 de s. k. jordsakkunniga, undantogs i instruktionen uttryckligen expropriationsrätt såsom föremål för omprövningen.

Emellertid började det levande livet få svårt att finna sig tillrätta i denna laglöshet. Regeringen såg sig nödsakad att 1933 på justitieministerns föredragning framlägga proposition till riksdagen om införande i allmänna expropriationslagen av rätt till expropriation »för att främja bildandet av egna hem» — d. v. s. självförsörjande jordbruk »eller mindre jordbruk eller för stärkande av ofullständiga jordbruk». Propositionen blev ej bifallen av riksdagens majoritet. År 1934 yttrade jordbruksministern i regeringens proposition nr 69 till riksdagen, att »starka skäl alltjämt tala för behovet av rätt till expropriation, men med hänsyn till riksdagens ståndpunkt förra året synes hemställan därom ej böra göras». Under riksdagen 1935 betonade regeringen i någon proposition att »stort behov» förelåge.

Bemödandet att skapa självförsörjande jordbruk med tilläggsjord och andra sociala jordbruksexpropriationer i den moderata omfattningen, varom varit fråga, kan icke ske med mindre att tvångsavlösningen inordnas under en allmän organisationslag för ändamålet såsom jordkommissionen ansåg möjlig.

Emellertid kan man skapa en *provisorisk expropriationslag* genom ett tillägg till allmänna expropriationslagen såsom regeringen försökte 1933. Felet med den propositionen var emellertid att man förbisåg, att här gäller det bara inskridandet mot jordmonopol och icke mot all självägande jord såsom föreslogs med regeringens proposition.

I min motion I: 303 för år 1936 hade en sådan provisorisk lag för Norrbottens och Västerbottens län — i anledning av regeringens framställning om penningbidrag för den oundgängliga jordanskaffningen i nämnda län — formulerats så, att den begränsades just till det jordmonopol som inom Norrland och således även inom nämnda två län ansetts sedan gammalt av statsmakterna böra beskäras i rimlig mån. Detta av mig framlagda lagförslaget borde regeringen framlagt vid sidan av sin hemställan 1937 om penningbidrag för förbättrande av ofullständiga jordbruk icke med tilläggsjord just för sådana jordbruk utan med varjehanda småplock fortfarande som förut endast på deras redan befintliga, *otillräckliga* jord.

Från Norrbottens läns hushållningssällskaps i Luleå sekreterare A. Österman har jag nyligen bekommit ett brev med vädjan till mig om »medverkan att ännu en gång rädda Norrlands jordbruksbefolkning mot alltför hårt betryck, ett betryck som står i föga överensstämmelse till den övriga befolkningens i riket höga levnadsstandard». Vid brevet ha fogats två bilagor, som biläggas även denna motion. De giva nämligen en belysning över den ofantliga *luckan i regeringens* proposition för att hjälpa till rätta de ofullständiga jordbruken och skapa helt nya självförsörjande jordbruk. Det betonas oavslåttligt i dessa dokument liksom i brevet, att *nyodling* är vad som först och främst kräves.

Det är emellertid ej svårare ställt i riksdagen med expropriationsvägen än att när en avsevärd minoritet inom andra lagutskottet år 1935 gick i selen för en expropriationslagstiftning i vissa fall inom den sociala jordfrågans domän så avslogs denna sak i andra kammaren med allenast 71 röster

mot 69 och i första kammaren med 62 mot 40. När kommer en stark regerings initiativ? Då först blir det omsider slag i saken.

Det hemställes nu såsom det mest angelägna,

att riksdagen ville hos Kungl. Maj:t begära skyndsamma förslag till den stora arrendatorsklassens tryggande och frigörelse samt de talrika ofullständiga jordbrukens komplettering med tilläggsjord genom lag.

Stockholm den 24 januari 1937.

Carl Lindhagen.

Bil. A.

Nyodlingens betydelse för övre Norrland.¹

För övre Norrland, där folkökningen är starkast och där indragningarna vid industrien äro störst, är denna fråga en livsfråga. *Den rationalisering av trävaruindustrien, som nu pågår, har framkallat omfattande arbetslöshet*, som det är av vikt att snarast avhjälpa.² Orsaken till industriens och handelns påstådda vantrivsel i övre Norrland är ej blott klimatet, utan de dyra levnadskostnaderna och höga skatterna omöjliggöra konkurrens med liknande företag i billigare orter. Detta förhållande kan ej bli annat så länge den odlade bygden utgör större eller mindre oaser i ödemarken. Glesbebyggdheten fördyrar i hög grad de sociala och kulturella åtgärderna. Höga kostnader för vägar och vägars underhåll, höga skol- och sjukvårdskostnader, höga transportkostnader m. m. äro en följd av den glesa bebyggelsen. *Landets uppodling är det säkraste botemedlet mot fattigdomen på landsbygden*. Ökad jordbruksbefolkning ökar behovet av folk i handel, industri och tjänster. Någon risk för överproduktion i fråga om jordbruksprodukter i detta underskottsland behöver sålunda näppeligen för överskådlig framtid befaras. Större befolkning fördelar vidare skattebördan på flera axlar och ger relativt lägre skatter samt minskar transportkostnaderna, då avsättningsområdena kunna minskas. Billigare levnadskostnader skapa större trivsel för annan företagareverksamhet, såsom industri, hantverk m. m.

Härtill kommer, att jordbrukstypen i Norrbotten, liksom i Norrland i allmänhet, ur ekonomisk synpunkt är synnerligen ofördelaktig. *Brukningsdelarna äro i regel så små, att de ej kunna föda en familj*. Norrbottens län har i medeltal 3 kor och 3.7 hektar åker per brukningsdel. Dessa småjordbruk visa sig också vara den sämsta jordbrukstypen ur ren ekonomisk synpunkt. De officiella produktionskostnadsundersökningarna visa, att ett par hästars jordbruk är det ekonomiskt fördelaktigaste. En bättre jordbruks ekonomi påkallar sålunda större brukningsdelar. *Det är därför av stor vikt, att så många som möjligt av de ofullständiga jordbruken förvandlas till fullständiga eller självförsörjande jordbruk* — ett par hästars jordbruk. — Uppodlingen av Norrbotten, liksom det övriga Norrland, är enda möjlighe-

¹ Kursiveringen gjord av motionären.

² Årets högkonjunktur med full skogsdrift finns ingen anledning att i detta sammanhang räkna med.

ten att komma upp ur den lägre levnadsstandard för att ej säga fattigdom och det olidliga skattetryck, som är rådande i denna landsända, och ett livsvillkor icke blott för Norrbotten utan för hela vårt land.¹

Dess bättre har Norrbottens län *snart sagt obegränsade, utmärkta odlingsmöjligheter för praktiskt taget oöverskådlig framtid*. Preliminär undersökning har utförts av hushållningssällskapet 1926, därvid det visade sig, att förutom tillräckligt med förstklassig odlingsjord för att förvandla de ofullständiga jordbruken till fullständiga finnes nedom marina gränsen ytterligare för nybildning av jordbruk avsevärt mera prima odlingsjord än den nu odlade i länet (63,000 hektar).

Det stora intresse för odlingen, som för närvarande finnes, bör tillvaratagas. Staten understöder denna i stor utsträckning, men ännu kraftigare understöd erfordras. Norrbottens län får i odlingsbidrag cirka $\frac{1}{4}$ miljon kronor årligen, men över $\frac{1}{2}$ miljon kronor (600,000 kronor) sökes årligen utan att det ens annonseras om odlingsbidragen. Men givetvis är det önskvärt, att denna nyodling kunde ytterligare utvidgas för att i någon mån kunna lösa det i hög grad bekymmersamma försörjningsproblemet inom länet. Men en sådan forcering kräver ovillkorligen förmånligare villkor för odlingsbidragen. Då det är nödvändigt för jordbrukarefamiljens uppehälle att odla även fastmark och ej blott lättodlad myrmark, är det beräknade statsbidraget alldeles för lågt. Man torde därför först och främst nödgas räkna med en höjd medelkostnad för odlingen per hektar till 700 kronor. Och skall en kraftigare odlingsverksamhet igångsättas, måste även bidragets andel i kostnaden höjas från hälften till minst $\frac{2}{3}$ eller $\frac{3}{4}$ av kostnaderna. Maximeringen av odlingskostnaden, om sådan skall göras, får givetvis icke ske till lägre kostnad än 1,000 kronor eller marknadspriset för odlad jord per hektar, om fastmark skall kunna odlas. Och gränsen för jordbrukets storlek för erhållande av bidrag bör sättas till minst 15 hektar. Det blir ändock endast ett par hästars jordbruk eller ett sådant, som av produktionskostnadsundersökningarna visat sig vara det ekonomiskt mest fördelaktiga. Det är att märka, att här i Norrbotten måste marken även för beredande av kulturbete för kreaturen *uppodlas*, då den söderut för åstadkommande av kulturbeten brukliga mera ytliga bearbetningen av jorden icke visat sig tillfyllest här, det vill säga icke lämnat nöjaktigt resultat.

Uppodlingen är huvudproblemet för Norrbottens utveckling och lösningen av detaljfrågorna för denna utveckling måste inriktas därefter.

För ytterligare belysande av odlingsspörsmålet må här lämnas en på uppdrag av 1936 års utredning angående beredskapsarbeten inom hushållningssällskapet verkställd beräkning av omfattningen på det behov av nyodling, som med hänsyn till befolkningens försörjning inom länet anses föreligga.

»Önskvärt är så långt det låter sig göra, att närmaste tioårsperioden användes för ett lösande av försörjnings- och jordproblemet i Norrbotten.

I Norrbotten finnes i runt tal enligt den officiella statistiken 65,000 hektar odlad jord.² Fördelad på cirka 17,000 brukningsdelar blir detta 3.8 hektar per brukningsdel. Denna areal är i medeltal för liten för en familj att kunna försörja sig på. Här anses, att densamma borde fördubblas att utgöra 7.5 hektar per brukningsdel. Det är ändock endast småbruk det här blir fråga om. För att förvandla de ofullständiga jordbruken till självförsörjande skulle sålunda behöva uppodlas 65,000 hektar.

Folkökningen är cirka 2,000 personer per år. Ungefär halva befolkningen utgöres av jordbruksbefolkning, sålunda skulle cirka 1,000 personer år-

¹ De tre nordligaste länen utgöra ungefär hälften och Norrbotten ungefär fjärdedelen av rikets hela areal.

² 1934 års uppgift! — Föregående uppgivna 63,000 hektar är jordbruksräkningens uppgift.

ligen stanna vid jorden — för närvarande är detta nog lågt räknat, då mycket liten möjlighet till annan utkomst finnes, men får tjäna som medeltal. — Det skulle sålunda krävas 500 nya jordbruk årligen för dessa 1,000, då de bilda familj eller hushåll. Om dessa nybyggare skola reda sig, måste de på de första 10 åren förutom uppförande av byggnader odla upp minst i medeltal 4 à 5 hektar. Detta skulle göra 20,000 à 25,000 hektar ytterligare. Alltså skulle under 10 år uppodlas sammanlagt 90,000 hektar. Detta skulle kosta efter 700 kronor per hektar i medeltal 63 miljoner kronor eller årligen 6.3 miljoner kronor för uppodling av 9,000 hektar. Med ett statsbidrag till halva beloppet blir det 3.15 miljoner kronor och till två tredjedelar 4.2 miljoner kronor per år. Med hänsyn till fastmarksodlingen måste beräknas åtgå 120 dagsverken per hektar eller 10,800,000 dagsverken för 90,000 hektar, eller 1.08 miljoner dagsverken per år för 9,000 hektar. Brist på prima odlingsmark för ett dylikt projekt saknas dess bättre icke, ty endast ängsmarken utgör enligt den officiella statistiken i runt tal 155,000 hektar i Norrbotten. Men måste som ovan nämnts villkoren för understödet för nyodling avsevärt förbättras för dess genomförande.

Enligt beräkning har odlats cirka 1,300 hektar i medeltal för de senaste fem åren.¹ Skulle alla de, som sökt odlingsbidrag, hava kommit i åtnjutande av sådant, bör denna siffra hava fördubblats, cirka 2,500 hektar, därest alla sökande fullföljt odlingsföretagen. Med förbättrade villkor för odlingsbidragen, såsom ovan framhållits, bör givetvis en avsevärd ökning av nyodlingen kunna påräknas. En så stor ökning som den som är önskvärd för folkförsörjningen och levnadsstandardens höjande i länet, här ovan angivna 9,000 hektar per år, torde dock ej kunna uppnås, om ej extra ordinära kraftåtgärder från det allmännas sida vidtagas. Till sådana åtgärder kan räknas, att understödet till odling blir så stort, att bönderna kunna leja folk för dess utförande, att arbetslösa sättas i odlingsarbete samt att odlingsföreningar, av staten understödda, bildas och utföra odlingsarbete med maskinell kraft, traktor och fräs och dylikt. Med de förbättrade åtgärder, som föreslagits här ovan, borde dock hälften av den beräknade arealen eller 4,500 hektar per år kunna komma att uppodlas, det vill säga att staten offrar ett par miljoner årligen för ändamålet. Huvudsaken är emellertid att statsmakterna lämna allt det stöd som är möjligt till denna landsändas uppodling, ty som tidigare sagts är länets uppodling huvudproblemet för en förbättrad folkförsörjning och en höjd levnadsstandard, liksom för andra näringsars trivsel. Dessa uppoffringar av staten vore med visshet synnerligen väl använda medel, då de avse ett rent produktivt ändamål av bestående värde, som skulle höja befolkningen ur dess fattigdom och befria den från alltför stort beroende av tillfällighetsförtjänster och naturförhållandena, då den naturliga ången ger osäkrare skörd än odlad jord.»

Att märka är att handelsbalansen för enbart Norrland är avsevärt mycket fördelaktigare än för Sverige i sin helhet. Norrland har sålunda fått betala den övriga befolkningens högre levnadsstandard. Jordbruksstödet har huvudsakligen kommit södra Sverige till godo. De norrländska jordbrukarna ha mest fått betala detsamma. *De kunna icke finna sig i att Norrland på detta sätt betraktas och behandlas som en koloni*, som icke ens erhåller en nöjaktigt försörjning för sin jordbruksbefolkning och ej heller nödiga medel för sin utveckling. Dessa förhållanden påkalla rättvisligen en ändring omedelbart. Den norrländska jordbruksbefolkningen måste erhålla i stort samma existensmöjligheter som rikets övriga befolkning och *Norrlands naturrikedomar måste i första hand komma den norrländska befolkningen till*

¹ Säkerligen för lågt räknat.

godo. Norrlänningarna önska ej lämna sin bygd utan vilja genom rättvis behandling av statsmakterna sättas i tillfälle utnyttja dessa snart sagt obegränsade naturtillgångar för sitt eget och rikets bästa. Men vad som skall göras, måste göras snart, ty *det är fara i dröjsmål! Landsbygdens avfolkning till följd av dess styvmoderliga behandling sker i ett tempo, som gör att det snart är mest gamlingar, som bliva kvar där.* — Och då är det för sent med åtgärder. Källan till folkförnyelsen har sinat och folket dör.

Luleå den 23 januari 1937.

A. Österman.

Bil. B.

Utdrag ur Norrbottens Lantmannablad nr 7 1936 sept.—okt.:

Med dessa önskemål äro vi inne på åtgärderna på lång sikt för Norrlands utveckling, men dessa äro ingalunda mindre viktiga än stundens krav, snarare tvärtom. Hela jordbruksnäringens natur är inriktning och arbete på lång sikt. Konstateras måste då först, att jordbrukets typ i Norrland är den ur ekonomisk synpunkt sämst tänkbara. Brukningsdelarna äro i regel så små att de ej eller knappast kunna föda en familj. Dessa småjordbruk visa sig också vara den ekonomiskt sämsta jordbrukstypen. De officiella produktionskostnadsundersökningarna visa att ett-par-hästars jordbruk är det ekonomiskt fördelaktigaste. *En bättre jordbruksekonomi påkallar sålunda större brukningsdelar.* Det är därför av vikt att de organ, som företräda jordbruket i Norrland, taga upp denna fråga till behandling och söka åstadkomma ett effektivt hinder för jordbruksjordens för långt gående sönderstyckning. Norrbotten har 3 kor och 3.7 hektar åker per brukningsdel, Västerbotten har respektive 3.5 och 4.3, Jämtland 3.7 och 4.8, Västernorrland 3.5 och 4.3, Gävleborg 4.0 kor och 6 hektar åker och Kopparberg 3 kor och 4.7 hektar åker i runda tal.

Härmed äro vi emellertid inne på odlingsproblemet i Norrland. Var taga jord till alla dessa ofullständiga jordbruk, om ej genom odling? Och Norrland har dess bättre mycket stora tillgångar på utmärkta odlingsmöjligheter. För Norrbottens vidkommande äro dessa för överskådlig framtid obegränsade. Preliminär undersökning har utförts av hushållningssällskapet 1926, därvid det visade sig, att förutom tillräckligt med förstklassig odlingsjord för att förvandla de ofullständiga jordbruken till fullständiga finnes för nybildning av jordbruk nedom marina gränsen, d. v. s. i Norrbottens kustland, avsevärt mera prima odlingsjord än den nu odlade i länet (63,000 hektar). *För övre Norrland, där folkökningen är starkast och där indragningarna vid industrien äro störst, är denna fråga en livsfråga.* Den rationalisering av trävaruindustrien, som nu pågår, har framkallat en omfattande arbetslöshet, som det är av vikt att snarast avhjälpa. Orsaken till industriens och handelns påstådda vantrivsel i Norrland och övre Norrland i synnerhet är ej blott klimatet, utan de dyra levnadskostnaderna och höga skatterna omöjliggöra konkurrens med liknande företag i billigare orter. Och förhållandet kan ej bli annat så länge den odlade bygden utgör större eller mindre, mest

mindre, oaser i ödemarken. Glesbebyggdheten fördyrar i hög grad de sociala och kulturella åtgärderna. Höga kostnader för vägar och vägars underhåll och höga skol- och sjukvårdskostnader och höga transportkostnader m. m. äro en följd av glesbebyggelsen. Landets uppodling är botemedlet mot glesbebyggelsen och dess skadliga följder. En bärkraftigare jordbrukstyp kan erhållas, placering av befolkningsöverskottet underlättas. Ökad jordbruksbefolkning ökar behovet av folk i handel, industri och tjänster. — Någon fara för överproduktion på jordbruksprodukter i detta underskottsland behöver sålunda näppeligen för överskådlig framtid föreligga. — Tätare befolkning fördelar skattebördan på fleras axlar och ger relativt lägre skatter samt minskar transportkostnaderna, då avsättningsområdena kunna minskas. Billigare levnadskostnader skapa större trivsel för annan företagsamhet, såsom industri m. m. Uppodlingen av Norrland är sålunda ett livsvillkor icke blott för Norrland, utan för hela vårt land. Jag vill alldeles särskilt, att denna min tanke upptages till begrundande och övervägande. Ty detta är enligt min mening *huvudproblemet för Norrlands utveckling, för vilket lösningen av detaljfrågorna för denna utveckling bör inrikta*s.

Visserligen höras röster söderifrån, som anse, att odlingen skall ske där och Norrland skall vara dess avsättningsområde. Men norrlänningarna förstå ej att Norrland bör tjäna som någon koloni för Sydsverige, utan anse att åtgärder för Norrlands utveckling och framför allt för dess uppodling utgöra säkrare grundval för hela landets väl. En förflyttning i större utsträckning av Norrlands övertaliga befolkning låter sig icke göra av flera skäl, såsom skräväsande, arbetslöshet, samhällets ekonomiska möjligheter härför etc., men icke minst därför, att befolkningen i stort sett är ovillig till dylik förflyttning och anser att den kan erhålla sin utkomst i sin hembygd, där stora möjligheter därtill ock finnas, om befolkningen får liknande stöd av statsmakterna som landets övriga befolkning erhåller.

Det stora intresse för odlingen, som för närvarande finnes, bör tillvaratas. Staten understöder denna kraftigt, men ännu kraftigare understöd behöves. Norrbotten får i odlingsbidrag cirka $\frac{1}{4}$ miljon kr. årligen, men över $\frac{1}{2}$ miljon (600,000) sökes årligen utan att det ens annonseras om odlingsbidragen. Ändringar till det bättre i villkoren för egnahemslånen är ytterligare ett medel för detta måls nående. Höjda premielån och billigare ränta åt nybyggare för nybildning av fullständiga jordbruk. *Men först och sist är höjandet av jordbrukets bärkraft eller räntabilitet därför oundgängligt.*

Handeln och industrien har visat sig icke kunna övertaga befolkningens försörjning ens tillnärmelsevis, som man drömt om, tvärtom. Då måste också jordbruket givas den plats i samhället, som det tillkommer den näring, som ger största antalet människor i samhället utkomst. Men detta skall ske på sådant sätt, att dessa bli nöjaktigt försörjda. Prinsnivån på jordbrukets produkter måste sålunda höjas minst i samma mån som prinsnivån på dess förnödenheter höjts, så förhållandet dem emellan blir gynnsammare för jordbruket.

Till detta kan tilläggas, att en effektivare skatteutjämning och framför allt en rättvisare skattefördelning mellan arbetsplatsen och huvudkontorens platser är ett rättfärdighetskrav och en tvingande nödvändighet. Hittillsvarande gynnande av stadsbildning — stadsliknande och stadssamhällen — främst i huvudstaden, kan icke få fortgå, om landsbygdens intressen skola tillgodoses. Den förändring i de demografiska förhållanden, som denna politik medfört, utgör en alvarlig fara för folkförsörjningen. Man frågar sig, varav alla dessa människor skola få sin försörjning vid inträdande lågkonjunktur, då handel och industri visat sig icke ens kunna giva försörjning

åt denna befolkning vid högkonjunktur. Åtgärder böra vidtagas för att jordbrukarna skola komma i åtnjutande av nu gällande låga ränta för sina äldre lån. Ämnet är för vidlyftigt för att här kunna avfärdas på en kort stund.

Sammanfattning.

De här framförda önskemålen, som norrlänningarna måste diskutera för att, därest enighet uppnås, göras till föremål för framställning till Kungl. Maj:t såsom oeftergivligt för den norrländska befolkningens försörjning och Norrlands utveckling, äro sålunda följande:

1) att i lagstiftningen berörande jordbruket bestämmelser, som utgöra ett hinder för Norrlands utveckling och dess befolknings likställighet i försörjningsavseende med landets övriga befolkning, ändras till särskilda bestämmelser, vilka främja Norrlands utveckling och bereder dess befolkning liknande levnadsstandard som landets övriga befolkning;

7) att kraftiga åtgärder vidtagas för Norrlands *uppodling*, dels därför att detta är *grundvalen för Norrlands ekonomiska utveckling* och dels därför att detta är ett oundgängligt grundvillkor för befolkningens försörjning i Norrland. Att de ofullständiga jordbruken, de oekonomiska småbruken så långt möjligt göras självförsörjande eller fullständiga och sålunda ersättas av en mera ekonomisk jordbrukstyp, parhästars-jordbruket, samt nya jordbruk bildas för den övertaliga jordbruksbefolkningen;

A. Ö—n.